

کول تپہ گرگر

سید مرتضیٰ حسینی

www.ketab.ir

سرشناسه: حسینی، سیدمرتضی، ۱۳۵۹-
عنوان و نام پدیدآور: کول تپه / سیدمرتضی حسینی.
مشخصات نشر: تبریز: انتشارات حکیم نظامی گنجه‌ای، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری: ۲۰۸ ص.؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۸۰۴-۳۸-۶
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۸۳] - ۱۹۴.
یادداشت: نمایه.

موضوع: کول تپه (گرگر)
Kul Tappe (Gargar, Iran)

رده بندی کنگره: DSR۲۱۱۵

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۳۲۳۳

شماره کتابشناسی ملی: ۸۶۶۸۸۵۰

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

کول تپه گرگر

سیدمرتضی حسینی

صفحه‌آرایی: کارگاه نشر نظامی

طرح جلد: زهره مظلومی / ویراستار: داود خداکرمی

مشخصات ظاهری: ۲۰۸ ص، رقعی / شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۸۰۴-۳۸-۶

ناشر: انتشارات حکیم نظامی گنجه‌ای

چاپ، صحافی و لیتوگرافی: تبریز - امین

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۰ / تیراژ: ۱۰۰۰

نشانی: تبریز، اول خیابان طالقانی، ساختمان نورافزا، طبقه ۱

تلفن: ۰۴۱۳۵۵۴۰۰۵۲-۰۹۱۴۸۶۰۶۹۶۶

آدرس سایت: Nezamibook.ir

آدرس الکترونیکی: Nezami.Pub@gmail.com

قیمت: ۷۰۰۰۰ تومان

فهرست

۹	چکیده
۱۳	مقدمه
۱۹	فصل اول: جغرافیای آذربایجان و دشت جلفا - گرگر
۴۵	فصل دوم: اهمیت تاریخی - جغرافیایی رود ارس...
۵۹	فصل سوم: مهم‌ترین محوطه‌های استقرار...
۸۱	فصل چهارم: عصر مفرغ و فرهنگ کور- ارس
۸۳	۴-۱: ظهور فرهنگ عصر مفرغ
۹۶	۴-۲: عناوین متداول برای شناسایی و معرفی فرهنگ عصر مفرغ
۱۰۰	۴-۳: دوره‌های فرهنگ کور- ارس
۱۰۱	۴-۴: جغرافیای انتشار فرهنگ کور- ارس و محوطه‌های شاخص آن
۱۱۷	۴-۵: ویژگی‌های اقتصادی و اجتماعی جوامع کور- ارسی
۱۳۶	۴-۶: فرضیه‌ی مهاجرت اقوام کور- ارسی از شمال به جنوب
۱۴۳	۴-۷: هویت صاحبان فرهنگ کور- ارس
۱۴۵	فصل پنجم: کول تپه
۱۴۷	۵-۱: کول تپه و موقعیت آن
۱۵۶	۵-۲: باز دیدها و کاوش‌های انجام شده، لایه‌نگاری...
۱۷۰	۵-۳: سنگ‌ابزارهای کول تپه و منشأ آنها
۱۷۷	۵-۴: نوع سکونت و معیشت ساکنین کول تپه
۱۷۸	۵-۵: مهرهای کور- ارسی کول تپه
۱۸۵	منابع و مآخذ
۱۹۷	اعلام

چکیده

پژوهش و تحقیق درباره‌ی بشینه و گذشته‌ی جوامع انسانی، یکی از مهم‌ترین پیش‌نیازهای شناخت دقیق و موقعیت‌سنجی وضعیت حال و برنامه‌ریزی برای آینده است. این پیشینه‌شناسی که عمدتاً با مفهوم تاریخ شناخته می‌شود، دانشی است که روش‌های تحقیق و متدولوژی‌های مختلف و متفاوتی را تجربه کرده و می‌کند. علت و فلسفه‌ی وجودی این تغییر و تحول در روش‌های تحقیق دانش تاریخ، نظیر آنچه که در سایر رشته‌های دانش بشری روی می‌دهد، روزآمد کردن و کاربردی‌تر شدن روش‌هاست تا محققین تاریخ روش‌های هر چه بهتری به کار گرفته و بیش از پیش از تصورگرایی‌های ذهنی فاصله بگیرند و به واقعیت تاریخ واقعاً آن‌گونه که روی داده نزدیک‌تر شوند؛ زیرا واقع‌بینی شرط اول درک صحیح از وضعیت حال و مجهز شدن به توان برنامه‌ریزی برای آینده است و پیش‌نیاز اصلی این دو امر مهم نیز، داشتن شناخت صحیح و

قرین واقعیت از گذشته و تاریخ است. از جدیدترین روش‌های تحقیق در تاریخ برای تحقق اهداف مورد بحث، به کارگیری دو روش مکمل در تحقیقات تاریخی است. این دو روش جدید عبارتند از: تمدن‌شناسی و میکروهیستوری.^۱ در این روش، سوژه‌ی اصلی، اجتماعات انسانی در مقیاس‌های مختلف‌اند. این اجتماع می‌تواند یک خاندان و طایفه، یک قبیله، یک شهر یا یک روستا باشد. انتخاب مقطع زمانی پژوهش نیز بنا به اقتضای مسئله‌ی تحقیق از سوی محقق تعیین می‌شود. در مطالعات میکروهیستوری، یک اجتماع یا سکونتگاه انسانی مورد مطالعه قرار می‌گیرد اما نه به صورت منفرد و جدا از بستر تاریخی - جغرافیایی بلکه در بستر تاریخی - جغرافیایی‌ای که موجودیت و هویت اجتماع یا سکونتگاه مورد مطالعه در بستر آن شکل گرفته و قوام و دوام یافته است. این بستر تاریخی - جغرافیایی که تعیین‌کننده‌ی اصلی هویت فرهنگی - اجتماعی اجتماع یا سکونتگاه مورد مطالعه است، همان مقیاس کلان حوزه‌ی تمدنی است که اجتماع یا سکونتگاه مورد مطالعه، بخشی از آن بوده و تحولات تاریخی‌اش در رابطه‌ای متقابل با آن رقم خورده است.

در پژوهش حاضر، سکونتگاه تاریخی بسیار مهم «کول تپه‌ی گرگر» با روش فوق مورد مطالعه قرار می‌گیرد. در جغرافیای آذربایجان و ایران تپه‌های باستانی بسیاری با نام کول تپه وجود دارند. اکثر این تپه‌های باستانی سکونتگاه‌های انسانی مدفون در زیر آوار و متعلق به اعصار مفرغ و آهن بوده و به سبب وجود آوار خاکستر در آنها به «کول تپه» که در زبان ترکی به معنای تپه‌ی خاکستر است، مشهور شده‌اند. یکی از مهم‌ترین بلکه مهم‌ترین کول تپه‌ی ایران، کول تپه‌ی شهر تاریخی گرگر است که

مطالعات روشمند باستان‌شناسی چندانی در آن صورت نگرفته و بخش‌های زیادی از آن نیز بر اثر ناآگاهی عموم و غفلت مسئولین از بین رفته است. با توجه به مطالعات عمیق و وسیعی که درباره‌ی کول تپه‌های موجود در ترکیه و جمهوری آذربایجان به‌ویژه کول تپه‌ی نخجوان و نیز مطالعات اندکی که درباره‌ی کول تپه‌ی گرگر صورت گرفته است، این تپه‌ها سکونتگاه‌های متعلق به عصر مفرغ و آهن می‌باشند که حیات انسانی- اجتماعی موجود در برخی از آنها در عصر مفرغ و برخی دیگر در عصر آهن پایان یافته است. علت یا علل اصلی، کیفیت و مکانیزم پایان گرفتن زندگی انسانی- اجتماعی در آنها نیز مسئله‌ای است که چندان مورد مطالعه قرار نگرفته است. با توجه به مطالعات باستان‌شناسی موجود، کول تپه‌های حوضه‌ی رود ارس، سکونتگاه‌هایی متعلق به عصر مفرغ و فرهنگ بزرگ کور- آراز (کور- ارس) می‌باشند. بنابراین مطالعه‌ی موردی، میکرو و محلی آنها باید در بستر این فرهنگ بزرگ صورت بگیرد و در غیر این صورت، محقق موفق به درک ریشه‌های تاریخی ظهور و تطور آنها نخواهد شد. همان‌طور که کول تپه‌ی نخجوان، محوطه‌ی اصلی و شاخص فرهنگ کور- ارس در آن سوی ارس می‌باشد، کول تپه‌ی گرگر نیز محوطه‌ی اصلی و شاخص این فرهنگ در این سوی ارس می‌باشد. بدیهی است که عامل اصلی زایش و پیدایش این فرهنگ و شکل‌گیری این سکونتگاه‌های بسیار مهم، شرایط جغرافیایی مطلوب به برکت وجود رود ارس بوده است. بخش بزرگی از این فرهنگ نیز در حوضه‌ی آبریز رود کور قرار دارد و به همین سبب، این فرهنگ تاریخی مهم، به نام این دو رود به مثابه مادر و زاینده‌ی مشترک این فرهنگ، به درستی کور- آراز

(کور- ارس) نام گرفته است. نقش رودهای کور و ارس در زایش و پیدایش این فرهنگ، همان نقشی است که رودهای دجله و فرات در زایش و پیدایش تمدن های بین النهرین داشته اند.

پژوهش حاضر پس از ارائه ی تصویری کلی از شرایط جغرافیایی آذربایجان، حوضه ی رود ارس و دشت جلفا- گرگر، کول تپه ی گرگر را در بستر و متن فرهنگ کور- ارس، پس از معرفی این فرهنگ و با استناد به مدارک باستان شناسی، مورد مطالعه قرار می دهد.